

Jogpolitika, jogalkotás, jogalkalmazás

I.

A jogpolitika a polgári fejlődésben jött létre, kezdetben a természetjogi elvekben összegeződött és a feltörekvő polgárság ezeket állította szembe a hatályos feudális joggal. Radbruch G. leszögezte, hogy jogpolitika egyenlő a jogi célnak megfelelő helyes eszközök kiválasztására vonatkozó iránymutatásokkal. Petrazsickij L. kifejtette, hogy a jogpolitika a tudományosan megalapozott követelmények előrelátása. Szabó I. szerint a jogpolitika a párt- és az állam általános politikájának a része, benne egybeötvöződik a jog a politikával, a párt iránymutatásainak megfelelően. A szocialista jogpolitika fő célja — húzza alá — a szocialista törvényesség érvényesítése. Van olyan megfogalmazása is a jogpolitikának, hogy az a politika és a jog belső kapcsolatának a kifejezését adja. Hangsúlyozott az a gondolat is, hogy a jog a párt politikája megvalósításának eszköze. A jogpolitika — írja Samu M. — „közvetíti a jog területére a társadalmi-politikai célokat”, értékeléseket, ezen belül a hatalmi viszonyok alapvető szükségleteit is kielégíti. A jogpolitika — fejtegeti tovább gondolatait — általában a közéleti aktivitás része, közösségi jogi tevékenység és a konfliktusok végigharcolásának területe is a jogász tevékenység keretében, vagyis vitákban dől el a társadalmi-jogi kérdések megoldása. A jogpolitika a jogot a jog sajátos belső adottságára, önálló társadalmi szerepére tekintettel befolyásolja, jelzi a jog fejlesztésének teendőit, a jogrendszer értékelésén keresztül, és vissza is jelez a jog, ill. a jogszabályok hatásáról. A jog nem szimpla eszköze a társadalomban érvényesülő politikai irányvonal biztosításának. A jogot ugyanis csak jogpolitikai közvetítéssel lehet alakítani, s e nélkül a jogot nem lehet a napi politikai célok támogatására felhasználni. Tehát jogpolitikai döntés alapján vihető át a társadalmi politikai cél a jogba. Természetesen a jogpolitikai döntés egyrészt az adott cél jogi eszközökkel történő megvalósítása mellett foglal állást, másrészt megállapíthatja, hogy az adott cél jogi eszközökkel nem valószínűsíthető meg.

A jogpolitika a szocialista társadalomban a párt és az állam általános politikájának része, olyan követelményekből áll, amelyek azt mutatják, hogy mire és milyen módon kell törekedni a jogalkotónak, a jogalkalmazónak (nyilván a jogalkalmazói határozat végrehajtójának is) konkrét körülmények között. A jogpolitikai követelmények a társadalmi fejlődés objektív törvényszerűségeinek figyelembevételével fogalmazódnak meg, s mint igények jelölik ki a társadalmi fejlődés irányainak megfelelő jogalkotói, jogalkalmazói tevékenységet.

A szocialista társadalomban a párt és az állam határozataiban jelentkező követelmények, társadalmi-politikai célok, de nem észelvek, hanem a társadalmi-gazdasági viszonyokból fakadó igények, követelmények.

II.

A jogpolitika egyik területe a jogalkotás. Ahhoz, hogy a jogalkotási jogpolitikát és a jogalkotást összevethessük, szükséges a jogalkotási tevékenység főbb elemeit kiemelni, és ehhez képest lehet rendszerezni a jogalkotói jogpolitika főbb követelményeit, a társadalmi-politikai célokat.

A tudatos jogalkotás mint folyamat *első eleme* a jogalkotási koncepció kialakítása az életviszonyok és a joggyakorlat alakulásának figyelembevételével. A jogi szabályozás koncepciója politikai döntésekben ölt testet, közrehatnak benne a párt-, az állami és a társadalmi szervek. *A politikai döntésben állást kell foglalni* a jogi szabályozást illetően, pl. *hogy a valószínűleg megfelelően ismerték-e meg a társadalmi viszonyokat*, jelenségeket, összefüggéseket; *hogy helyesen értékelték-e a szabályozni kívánt viszonyokban, jelenségekben rejlő politikai feszültségeket*, amelyek a megoldandó problémában jelennek; *hogy helyesen értékelték-e a változást kívánó erőket és azokat a tényezőket*, amelyek a fennlévő megmaradását erősítik; *hogy összevetették-e a kívánt változást az esetleges diszfunkcionális következményekkel. A politikai döntésben*, ill. döntésekben, továbbá *állást kell foglalni a tekintetben, hogy jogi eszköz igénybe vehető-e a jog viszonylagos önállóságára figyelemmel*. E körben tehát meg kell állapítani, hogy szabályozható-e az adott társadalmi viszony, jelenség, probléma jogi eszközökkel, vagy más eszköz is igénybe vehető. Küzdeni kell a jogpolitikának, hogy a jogi formát ne használják fel szükségtelenül, de azért is, hogy csökkenjen a jogi túlszabályozás. Gondoskodni kell olyan jogi eszközökről is, amelyek közömbösítik a változással szemben álló érdekeket, vagy az ahhoz kapcsolódó korábbi, esetleg tradicionális magatartási mintákat. Figyelemmel kell lenni a jogi normák és egyéb gazdasági, politikai, erkölcsi normák viszonyára is azért, hogy ne keletkezzen felesleges jogi norma és biztossítsák a jogi és nem jogi felelősség kölcsönös viszonyát a társadalom szabályozási rendjében. Figyelemmel kell lenni a korábbi kitermelt jogi értékekre (megfelelőek-e vagy sem), de új jogi értékek kidolgozásához is hozzá kell járulni. Jelezni kell, hogy milyen nem jogi intézkedésekkel és törekvésekkel összhangban lehet felhasználni a jogi eszközt és mindig figyelemmel kell lenni a problémát illetően a jogtudomány válaszáira, azokat gyümölcsoztetni kell a jogpolitikai vitákban.

A tudatos jogalkotás, mint folyamat *második fő eleme* a jogszabálytervezet megszövegezése. E munka megkezdése előtt *szükséges a politikai szférában született politikai döntést előzetesen megvizsgálni abból a szempontból, hogy az jogi formába öltöztethető-e*, ill. *jogilag megvalósítható-e*, vagyis egyáltalán várható-e és hogyan várható megvalósításuk. A politikai szférában figyelembe kell venni a jog sajátosságát, viszonylagos önállóságát. A politikai döntés jogi érvényesíthetőségét elősegíti annak irányvonalat kijelölő, nem operatív, nem normatív, de nagyléptékű jellege.

A jogszabály megszövegezését segítő iránymutatások, követelmények mindenképp a szövegezésre vonatkoznak. Így pl. hogy a kifejezéseket mindig ugyanabban a jelentésben kell használni, mindig el kell kerülni a többértelmű kifejezések használatát; *hogy a jogi szövegnek mindig meg kell felelnie a nyelvhelyesség szabályainak*: Általában azt mondhatjuk, hogy a jogszabályoknak, ill. azok megszövegezésének világosnak, közérthetőnek, áttekinthetőnek, pontosnak, egyértelműnek, tömörnek kell lenni.

Követendő logikai elv továbbá, hogy a jogi szabályozásnak egységesnek kell lenni, vagyis úgy kell szabályozni a társadalmi viszonyok egyes területeit, hogy az adott viszonyterület összes kérdéseit az adott jogszabály magába foglalja. *Továbbá olyan jogi megoldásokat és konstrukciókat kell alkalmazni egy jogszabálynak, hogy az átfogóan szabályozza a kérdések körét és ezáltal elejét vegye a többszintű, valamint a végrehajtási jogalkotásnak*. Törekedni kell arra, hogy azonos jogi intézményekre azonos, vagy hasonló megoldást alkalmazzunk és nem szabad egy jogszabálynak eltérő típusú viszonyokat szabályozni, módosítani.

Egészében *nagy figyelmet kell fordítani a jogszabálytervezet megszövegezése során a tu-*

dományos megalapozottságra és a társadalmi gyakorlat alapos megismerésére. Új jogszabályt csakis a korszerű tudományos eredmények felhasználásával szabad alkotni. Azt is meg kell állapítani, hogy a jogi szabályozás nem vezethető le közvetlenül a gazdasági viszonyokból, sem a politikai döntésekből, éppen ezért szükséges a társadalmi összefüggések szociológiai elemzése is. Tudományos alapon kell elősegíteni társadalmunk szocialista vonásainak erősítését, a szocialista építés feladatainak megoldását.

Rendkívül fontos a szakszerűség biztosítása is a jogszabályok szövegezése során. Szak-képzett jogászt minden esetben be kell kapcsolni a jogszabály szövegezésébe. *Biztosítani kell továbbá az összhangot a jogszabály előkészítésben részt vevő állami, tudományos és társadalmi szervek között.* Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy a jogszabályszövegek egyeztetését, koordinálását nem az államigazgatási szerveknek kellene ellátni, hiszen azok egyoldalúan, a tárcaérdekekre tekintettel véleményeznek. Való igaz, hogy a jogszabály előkészítésében részt vevő szervek saját érdekeiket is igyekeznek érvényesíteni, ami negatív vonásokhoz vezethet.

A tudatos jogalkotás mint folyamat *harmadik eleme* a jogszabálytervezet elfogadása. Fontos jogpolitikai elv, hogy *csak kijelölt állami szervek alkothatnak jogszabályt.* A jogszabályok stabilitása szempontjából ugyanis nagy jelentőségű, hogy mely állami szervek alkotják meg, ill. fogadják el a hatályos jogszabályt. El kell fogadni azt a nézetet, hogy jogalkotói tevékenység kifejtésére alkotmányos felhatalmazás kell, és az állami hatáskör nem egyenlő a jogalkotási hatáskörrel, de e téren a korlátok nélküli szubdelegációnak sincs helye, mert az fellazítja a jogforrási rendszert.

A jogszabályok stabilitásával kapcsolatban fontos az is, hogy a tartós szabályozás követelménye kapjon megfelelő hangsúlyt. Ezzel összefüggésben valóban megállapítható, hogy a tartós, vagyis a huzamosabb ideig érvényesülő, időálló és magas szintű szabályozás válik megszokottá, az ilyen szabályozás épül be az emberek mindennapi kapcsolataiba. Természetesen a tartós, időálló szabályozás követelményeinek csak akkor tud eleget tenni a jogalkotó, ha a fejlődő társadalmi viszonyokra tekintettel bizonyos előreszabályozást végez, ehhez pedig tudományos előrelátás kell.

Fontos jogpolitikai elv a jogszabályok elfogadásának demokratizmusa. Ez magában foglalja azt, hogy a törvényekről, ill. azok jelentős vagy átfogó módosításáról az Országgyűlésnek kell döntenie. Továbbá elő kell segíteni, hogy növekedjen az Országgyűlés szerepe a magas szintű jogszabályok előkészítésében, különösen bizottságai útján, és gyakoribbá, szélesebbé, tartalmasabbá kell tenni a társadalmi vitákat, eredményeiket pedig jobban kell hasznosítani.

III.

A jogpolitika másik területe a jogalkalmazás. A jogalkalmazási jogpolitika és a jogalkalmazás összevetésében is szükséges a jogalkalmazói tevékenység főbb elemeinek kiemelése, hogy ahhoz képest rendszerezhessük a jogalkalmazási jogpolitika főbb elveit, a társadalmi-politikai célokat.

A jogalkalmazási folyamat *első eleme* a ténymegállapító tevékenység. A jogilag releváns tények feltárása azonban előzetes jogszabály értelmezést igényel. *A ténymegállapító tevékenység fontos jogpolitikai követelménye a tények hiteltérdemlő bizonyítása.* A jogalkalmazásban ugyanis nem engedhetünk teret a tények valószínűsítésének, hiszen az szubjektív jellegű. Egyébként is a szubjektív bizonyosságra csak akkor lehet döntést alapítani, ha az meggyőző bizonyítékokkal alátámasztott, vagyis a szubjektív bizonyosságból objektív bizonyítottság lesz. A jogalkalmazó belső meggyőződésnek, szubjektumának szerepét azonban nem tagadjuk, de a bíró nem alkothatja a tényeket. A tények ugyanis két vagy több személy,

vagy csoport közötti érdekellentétekkel, vitákkal kapcsolatosak, és ezek pszichikai ellentétekben, ellentétes interakciókban fejeződnek ki. Ezekhez kell sorolni a vérmérsékleti különbségeket, ill. azt, hogy tesznek-e feljelentést vagy sem annak mérlegelésével, hogy mennyiben is éri meg a vitát jogalkalmazó szervek elé vinni.

Az említett jogalkalmazási jogpolitikai elv betartása fontos az igazság követelményeinek való megfelelés szempontjából is. Nem kétséges, hogy a jogalkalmazó tevékenység végső értéke azon dől el, hogy a jogalkalmazó által valónak elfogadott tények mennyiben egyeznek a konkrét történelmi valósággal. A jogalkalmazó ugyanis múltbeli, megtörtént eseményeket rekonstruál és ezek következtében feltárt tényeket rögzít, az igazság felé törekszik. A jogalkalmazó tevékenységével képes az igazság megismerésére, ez olyan gyakorlati igazság, amely megfelel a tények valóságának, és pedig olyan módon, ahogyan ezeket a tényeket a jogalkalmazó a szemtanúk előadásából és más jellegű bizonyítékok közvetlen észleléséből — belső mérlegelés alapján — leszűrt, ill. helyes ítéletek és következtetések alapján meg tud állapítani.

Az alkalmazandó jogszabály kiválasztása és értelmezése *másik fontos eleme a jogalkalmazásnak*. Ez a jogszabályok és a hozzá kapcsolódó egyéb szabályok ismeretét feltételezi. Kétségtelen azonban, hogy itt problémák is előadódhatnak, pl., ha több az alkalmazható jogszabály, vagy ha egyáltalán nincs jogszabály. *Jelentős jogalkalmazási jogpolitikai elv, hogy a jogszabály a jogalkalmazási döntés kötelező eleme, a bíró köve van a törvényekhez, a jogszabály pedig ellenőrzi a döntés kialakítását, információkat ad az ügy kezelésére*, és a jogszabály ellentmondásos, formális, szubjektív értelmezésének kizárására kell törekedni. A jogszabály ugyanis mindig a tipikus helyzetet szabályozza és a szabályozás tipikus következményeit veszi tekintetbe. Az eseteknek pedig, amelyre a jogszabályokat alkalmazzák sajátos, egyedi vonásaik is vannak. A kettő közötti „szembenállás” azonban nem jelenti azt, hogy a jogszabály alkalmatlan az egyedi sajátosságokkal rendelkező eset megoldására. Ez abból fakad, hogy a jogszabály és a jogeset végső soron és többnyire ugyanazon társadalmi viszonyok terméke, tehát a szabályozás alapjául szolgáló tipikus helyzet lényeges összefüggései a jogeset lényeges összetevői között is megjelennek történetileg. A jogalkalmazónak a megállapított tényállás minden részletét és összefüggését együttesen kell értékelni, figyelembe véve az alkalmazandó jogszabályok szavait, fogalmait. Jelentős annak vizsgálata is, hogy egyáltalán hatályban van-e a jogszabály. A jogszabály értelmezéséhez hiteles szöveg szükséges, valamint szükséges a jogszabály kötelező erejének megállapítása is.

A jogalkalmazónak a továbbiakban szükséges vizsgálnia, hogy volt-e az alkalmazandó jogszabállyal összefüggésben törvényi-hiteles értelmezés másik jogszabályban vagy sem. Az ilyen értelmezés ugyanis kötelező az adott jogalkalmazóra, de az állampolgárokra, ill. szervezetekre is. Továbbá fontos az olyan értelmezés feltárása is, amelyet a jogalkalmazói szervek adtak az általuk eldöntött konkrét eset kapcsán. Egyesek szerint a bírói ítélet cseti jellegű konkretizálás és ezért nem tekinthető jogalkotásnak, hiszen a jogalkotásnál a konkretizálás általános jellegű. Megállapítható azonban, hogy a bíró, amikor az absztrakt norma alapján bírálja el a konkrét esetet, alkotó munkát végez a jogszabály alapján, s ez közös elem mindkettőben. Előfordul azonban, hogy a bíró jogszabályi rendelkezés hiányában az eset eldöntésekor olyan határozatot hoz, amelyben az egyediség ellenére is van általános elem. A Legfelsőbb Bíróság ilyen elvi döntése egyenes kiváncsolom is a törvényesség egységének biztosítása érdekében a jogszabályok keretein belül, azaz limitált jogalkotás. A bírói jogszabályértelmezés a jogszabályi hiányosság esetén — a konkrét társadalmi viszonyok alapján — nem választható el a jogalkotási elemtől akkor, ha az általános jellegű. Az azonban igaz, hogy bírói döntés egyedi sajátosságaira szabály nem alapítható, csak olyan bírói döntés jogalkotás, amely fejleszti, finomítja, gazdagítja, kulturáltabbá teszi a jogot. A bírói jogalkotás összefügg azzal is, hogy a jogszabályok nem foghatják át az összes társadalmi helyzetet és viszonyt, valamint az életviszonyok is változnak, és ez a jogot alkalmazkodásra kényszeríti.

A jogalkalmazói döntés, ill. határozat meghozatala *szintén fő eleme* a jogalkalmazói tevékenységnek. Itt megy végbe az alkalmazott jogszabály individualizálása és a jogi felelősség megállapítása is, ami szintén fontos jogpolitikai elv. A megállapított jogszabályt nem lehet mereven alkalmazni az emberi magatartásra. A jogszabály individualizációja kisebb-nagyobb mértékben értékelő elemet tartalmaz, ez az értékelés az eset sajátos viszonyaira tekintettel megy végbe, és benne egyeztetésre kerül főként a társadalmi (állami), a csoport és az egyéni érdek. A társadalmi (állami) érdek általában a jogszabály fejezi ki. Az adott jogszabályhoz kapcsolódó általános társadalmi (állami) érdek ismerete természetesen a jogalkalmazót további értékelésre készíti. A jogalkalmazónak ugyanis az adott eset társadalmi összefüggéseinek ismeretében kell megállapítania az állam adott érdekeit, a konkrét eset kapcsán. Ennek a feladatnak teljes ellátása a jogalkalmazótól, az adott időpontban létező társadalmi viszonyok alapos ismeretét igényli. *Igen fontos jogpolitikai elv, hogy a jogalkalmazó alaposan ismerje az adott társadalmi viszonyokat.* A jogalkalmazónak a társadalmi viszonyokat magának kell értékelnie, éppen ezért nehéz és felelősségteljes a munkája, és alkotó módon kell tevékenykednie. A jogalkalmazói munkában a bírói jogalkalmazás a legbonyolultabb és döntéseiknek is mélyebb a hatása. Ez a bírói jogalkalmazói tevékenység fokozottabb értékelő jellegét húzza alá. Természetesen a csoport és az egyéni érdek megállapítása is bonyolult művelet, s ehhez az eset sajátos viszonyainak felderítése ad iránymutatást. Az egyéni érdeket pl. az egyén pillanatnyi érdekén felül emelkedve kell lemérni. Előfordul sokszor, hogy az állam és az egyén érdeke azonos, de igen sokszor élesen szemben is áll. A bírói értékelés legnehezebb feladata a megfelelő határvonal meghúzése, ugyanis a társadalmi (állami) és az egyéni érdek nem mindig egyforma súlyú. Egyszer ugyanis az egyik, más esetben pedig a másik érdek javára polarizálódik az értékelés.

A jogalkalmazói döntés választás a lehetségesnek mutatkozó döntési alternatívák között, az egyes döntési alternatívák várható következményeinek értékelésére tekintettel. *Jelentős jogpolitikai elv a döntési alternatíva várható következményeinek az értékelése a jogalkalmazói döntés során.* A jogalkalmazói döntésnek ugyanis alkalmasnak kell lenni a kitűzött cél elérésére, és annak mérlegelésén kell alapulnia, hogy meghozatalával milyen következmények bontakozhatnak ki. Különösen értékelni kell az elérni kívánt cél bekövetkezését könnyítő-nehezítő következményeket, vagy az olyan következményeket, amelyek kétségesse teszik azt, hogy a választott döntési alternatívát alkalmazzuk a cél elérésére. Nem lehet figyelmen kívül hagyni azonban, hogy a jogalkalmazói döntés esetén a *döntési alternatívák lehetséges következményeinek értékelését* (legalábbis a tipikus helyzet tipikusnak tűnő lehetséges következményeinek értékelését) *a jogalkotó már elvégezte.* Ez csökkenti, bár nem zárja ki a választás lehetőségét, inkább azt sugallja, hogy a jogszabály alkalmazása az adott esetben is valószínűleg a jogalkotás folyamatában kívánatosnak értékelt következményekre vezet. A jogalkalmazónak tehát egybe kell vetni a jogszabály által feltételezett és az adott esetben ténylegesen bekövetkező vagy bekövetkezendő következményeket. Ez persze nem könnyű munka, hiszen az ügyben többféle döntési alternatíva lehetséges, így minden döntés csak relative lehet helyes. Egy ügyben jogilag is többféle helyes döntés képzelhető el, és a jogilag többféle helyes alternatíva közötti választáshoz éppen az adott ügy viszonyaihoz képest megfelelő következményekkel járó alternatíva keresése visz el, ami azonos lesz a jogilag csak egyetlen helyes választással. Ha azonban a jogszabály alapján helyesen egyedül választható alternatíva nem felel meg az adott ügy viszonyainak, a tipikus helyzet alapján feltételezett tipikus következmények az adott esetben nem állnak be. Ekkor jelentkezik a jogszabálytól történő eltérés, bár ez kevésbé megengedett a jogbiztonság okából.

A jogalkalmazói döntés szervezeti keretben születik. A szervezetekben pedig a hierarchikusan felépülő státusz pozíciókban levő jogalkalmazókat az e pozícióhoz fűzött szerepelvárások irányítják. *Fontos jogpolitikai elv a jogalkalmazói státushoz kapcsolódó szerepelvárások rögzítése, az egyéni szerepfelfogás befolyásolása, a nem szándékolt hatások visz-*

szaszorítása. A szerepelvárások teljesítésére és a szerepfelfogás kialakulására ugyanis hatnak társadalmi, szervezeti és egyéni tényezők. A szerep elvárást és a szerepfelfogást alakítják a társadalmi, történeti situációk politikai értékelése, a hierarchikusan magasabb helyet elfoglaló irányító szervezet értékelése (pl. felügyeleti véleményekkel, személyzeti politikával, tárgyi feltételek mikénti biztosításával, fellebbviteli döntéssel stb.), de az adott jogalkalmazó szervezet belső hierarchikus felépítéséből adódó értékelések is. A felügyeleti politika ugyanis súlyt helyezhet a kifogástalan jogi megoldásra, a jogpolitikai elképzelésnek megfelelő döntésre, s ezzel erősíti egyik-másik szerepfelfogást. Pl. a jogszabályra orientált, vagy az esetre orientált szerepfelfogást, s mivel a jogalkalmazó munkahelyi előrehaladása a jogalkalmazó szervezettől függ, éppen ezért az hajlik a felelősséget csökkentő elvárások elfogadására.

A fenti általános jogpolitikai elvek mellett a jogalkotási és a jogalkalmazási jogpolitika konkrétabb elemeket, elveket is tartalmaz. Ezek részletezését megtaláljuk a különböző politikai és a jogi dokumentumokban. Nem kétséges azonban, hogy az állam- és jogtudományok is szerepet játszanak a jogpolitika alakításában, így azok részben tudományos elvek is, amelyeknek részletezését, a jogalkotást illetően esetleg jogáganként, a jogalkalmazást illetően pedig annak fő ügycsoportjait figyelembe véve is elvégezhetjük. Az elmondottakból következik az is, hogy jelentős tudományos feladat továbbra is a jogpolitika jellegzetességeinek kutatása. Különösen fontos a jogalkotói és a jogalkalmazói jogpolitika eltéréseinek, érvényesülési sajátosságainak elemzése.

Irodalom

- Alexejev, Sz. Sz.*: Szovetszkoje pravo kak szredsztvo, oszuscseszvenija politikoj KPSzSz. Pravovedenie 1977. 5. sz. 15—23. p.
- A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai. Bp., 1974, 1978, 1979, 1983.
- Antalffy György—Samu Mihály—Szotáczy Mihály*: Állam- és jogelmélet. Bp., 1970. 77, 527. p.
- Antalffy György—Samu Mihály—Szotáczy Mihály és mások*: A jogpolitika, a jogalkotás, a jogalkalmazás aktuális kérdései. MJSZ IX. Országos Munkaértekezlete, 1979. 641. s. köv. p.
- Antalffy György*: Jog- politika. Állam- és Igazgatás 1984. 3. sz. 193—203. p.
- Kovács László*: A jogpolitika és a jogalkalmazás. Magyar Jog. 1985. 5. sz. 421—430. p.
- Kulcsár Kálmán*: A jogszociológia alapjai. Bp. 1976.; A jogfejlődés sajátosságai. A jog mint eszköz. Valóság 9. sz. 1983. 1—9. p.; Politikai- és jogszociológia Bp. 1983. 167—171. p.
- Petraszickij, L.*: Wstep do teorii prawa i moralnosci. Warszawa, 1930. 3—4. p.
- Peschka Vilmos*: Értékek és kategóriák a jogalkotásban. Jogtudományi Közöny 1981. 4. sz. 239—247. p.
- Petrik Ferenc*: Jogalkotás, jogszabályelőkészítés. Jog és törvényesség. Bp., 1985. 419—421. p.
- Radbruch G.*: Grundzüge der Rechtsphilosophie. Leipzig, 1914. 97—105. p.
- Sajó András*: A jog eszköz-felfogásának társadalmi követelményei. Jogtudományi Közöny 1982. 7. sz. 481—490. p.
- Samu Mihály*: Politika — jogpolitika — jog. Jogtudományi Közöny, 1974. 8. sz. 401—409. p.; Jogpolitika és jogelmélet. Magyar Jog. 1985. 1. sz. 9—23. p.
- Szabó Imre*: Jogelmélet. Bp., 1977. 95—96. p.
- Tamás András*: Vázlat a jogról mint sajátos társadalmi technikáról. Jogtudományi Közöny 1983. 8. sz. 513—519. sz.
- Varga Csaba*: Jogalkotás. Jogalkalmazás. Állam- és Jogtudományi Enciklopédia. Bp., 1980. 811—822., 795—811. p.
- Visegrády Antal*: A bírói gyakorlat fogalma és fajtái. Magyar Jog. 1985. 9. sz. 828—832.

IGNÁC PAPP

RECHTSPOLITIK, RECHTSSCHAFFUNG, RECHTSANWENDUNG

(Zusammenfassung)

Der Verfasser setzt im ersten Teil der Studie fest, daß die Rechtspolitik in der sozialistischen Gesellschaft einen Teil der allgemeinen Politik der Partei und des Staates bildet, die auf das Rechtsgebiet die gesellschaftlichen, politischen Ziele, Anforderungen vermittelt, die sich aus den gesellschaftlichen und wirtschaftlichen Verhältnissen ergeben.

Im zweiten Teil der Studie werden die wichtigsten allgemeinen rechtspolitischen Anforderungen im Zusammenhang mit der sozialistischen Rechtsschaffung vorgestellt. So ist es wichtig, daß die politische Konzeption im Laufe der politischen Entscheidung gestaltet wird, um die politischen Spannungen richtig beurteilen zu können. Bei der Formulierung des Gesetzesentwurfes ist nach umfassender Regelung, Vermeidung der Überregelung, ferner nach wissenschaftlicher Begründung zu streben. Wichtig ist noch, daß Rechtsnormen nur von staatlichen Organen erlassen werden dürfen, die durch die Verfassung dazu ermächtigt sind, und die Annahme der Rechtsnormen muß demokratisch erfolgen.

Im dritten Teil der Studie werden die wichtigsten allgemeinen rechtspolitischen Anforderungen im Zusammenhang mit der Rechtspolitik und der sozialistischen Rechtsanwendung dargelegt. Das sind: authentischer Beweis der Tatsachen, Bindung der Rechtsanwenderorgane an die Rechtsnormen, das Erkennen der Auslegung von Rechtsanwenderorgane (z. B. Oberstes Gericht), gründliche Kenntnis des Rechtsanwenders bezüglich der gegebenen gesellschaftlichen Verhältnisse. Bedeutend ist die Auswertung der Folgen der zu erwartenden Entscheidung des Rechtsanwenders sowie die Festsetzung der Rollen, gebunden an dem Status eines Rechtsanwenders, der Einfluß auf die Rollenauffassung des Individuums, die Zurückschränkung der nicht beabsichtigten Wirkung.

Zum Schluß macht der Verfasser auf die Notwendigkeit konkreter Prinzipalanalyse der Rechtspolitik, sowie auf Untersuchung der Abweichung zwischen Rechtspolitik der Rechtsschaffenden und Rechtsanwendern und auf die Analyse ihrer Geltungseigenschaften.